

Vysočina nám pomohla

Lazeščina (kid) • Menší, šlachovitý, rtufovitý. Vyšívání huculská košile, knír a prošeďivělé vlasy. Pevný stisk ruky. Ředitel školy v Lazeščině Ivan Buntušiak už na první pohled vypadá jako chlap, kterému byste svěřili výchovu svého dítěte s naprostou důvěrou. A už na ten druhý je jasné proč. Docela dobrou češtinou začíná vysvětlovat:

„Topení, okna i dveře v naší škole jsou přes 30 let staré. Od té doby se na nic nesáhlo, nebyly peníze. Naše vesnice je vysoko v horách a v zimě tady nejsou třicetistupňové mrazy výjimkou. Proto jsou nová okna pro nás tak velkou událostí – teplo už v zimě nebude utíkat.“

Jak tedy vypadala situace před výměnou oken?

„Stávalo se, že zde bylo jen deset stupňů i méně. Problém byl kromě mrazu taky s větrem. Okna netěsnila, kolem rámu byly díry, které jsme se snažili vlastními silami stále utěšňovat. Teď už to bude dobré, zachránili jsme nejméně polovinu tepla. Chtěl bych, aby všichni lidé na Vysočině věděli, jak moc našim žákům pomohli.“

Jak vlastně zima tady v Karpatěch vypadá?

„Začíná hodně brzy. Teď vlast-

Ředitel Ivan Buntušiak zahajuje dětské představení ve škole. Foto: archiv kraje

ně prožíváme poslední teplé dny krátkého podzimu a snít přijde co nevidět. Bývá zde hodně sněhu, mráz trvá několik měsíců a jaro začne až v květnu.“

Jak dlouho učíte v lazeščinské škole?

„Od roku 1972. Mezi tím jsem byl ještě deset let starostou obce a mezi lety 1994 a 1998 jsem pracoval v Praze.“

A tam jste se naučil česky.

„Jistě. Postavili jsme tam pět budov od základů až po střechu. Práce v Čechách je pro Podkarpatskou Rus pozhánám. Když jsme přišli

k vám, neuměli jsme nic, teď je v Lazeščině každý chlap výborným zedníkem. Přitom před devadesátými lety byli v obci zedníci jen asi čtyři. A to nemluví o tom, že skoro všechny nové obchody, provozovny i domy, které zde vidíte, jsme si pořídili za peníze vydělané právě v Čechách.“

Ještě mi řekněte, kolik dětí vůbec chodí do školy v Lazeščině?

Školu navštěvuje 683 žáků. Stará se o ně 78 učitelů a asi dvacítko ostatních zaměstnanců.“

Spolupráce krajů má výsledky

(Pokračování ze str. 1)

Krajské zastupitelstvo Vysočiny mezi tím schválilo v rámci rozpočtu pět milionů korun na tuto spolupráci. Byl také založen dobročinný fond ViZa, jako ukrajinská právnická osoba v jejímž čele stojí političtí a administrativní představitelé obou krajů. Fond se zabývá zejména financováním projektů, které se během spolupráce v Zakarpátí uskutečňují.

Partnerství se Zakarpatskou oblastí má na starosti společná stá-

lá konference, ve které mají na straně Vysočiny zástupce všech politických klubů zastupitelstva. Konference pro příští rok navrhuje do krajského rozpočtu opět pět milionů korun. Zároveň krajskému zastupitelstvu navrhuje tři možná využití – dokončení stavebních úprav budov ve Strimbě a Lazeščině, příspěvek ústavu sociální péče v Ture Rametě na plynové topení, či pomoc při budování rehabilitačního centra pro děti s obrnou.

Zakarpatská oblast

– rozloha: 12 800 km² (24. místo v rámci Ukrajiny)

– počet obyvatel: 1 241 887 (údaj z roku 2006, 13. místo v rámci Ukrajiny)

– hustota zalidnění: 98 osob/km²

– jazyk: ukrajinština (oficiální), rusínština

– národnostní složení: Ukrajinci a Rusíni 80,5%, Maďari 12,1%, Rumuni, Rusové, Romové, Slováci

– náboženství: 40% pravoslavní, 25% řeckokatolické vyznání, 20% katolické a evangelické vyznání

– hlavní město: Užhorod (120 000 obyvatel)

– podřízené celky: 13 rajónů (Beherovo, Chust, Iršava, Mižhirja, Mukačevo, Perečyn, Rachiv, Svaljava, Tačiv, Užhorod, Velykij Bereznyj, Vynohradiv, Volovec)

Během první světové války uzavřeli představitelé rusínské emigrace dohodu s T. G. Masarykem, na jejímž základě byla oblast začleněna do Československa.

ANKETA

Otázka pro krajské zastupitele: Jak hodnotíte spolupráci se Zakarpatskou oblastí nyní, po uplynutí jednoho roku od prvních kontaktů?

Ivo Rohovský (ODS)

Krajská rada konstatovala, že spolupráce se Zakarpatskou oblastí je příkladem partnerství, které funguje. Dodává k tomu, že na rozdíl od některých západoevropských partnerských regionů Vysočiny je Zakarpátí příkladem aktivní, dobře se rozvíjící a neformalizované praxe.

Jiří Běhounek (ČSSD)

Oboustranný zájem a chuť pracovat, opravdové přátelství a hlavně obrovské příležitosti do budoucna. A to pro oba kraje. Zatímco ostatní partnerství se na první pohled zdají být víceméně formální, zde jsou rychlé a hmatatelné výsledky. Rozhodnutí o spolupráci se Zakarpátím považují za jedno z nejlepších, které krajské zastupitelstvo v uplynulých letech učinilo.

Václav Kodet (KDU-ČSL)

Jsem jedním z těch, kdo je v partnerství se Zakarpátím nejvíce angažován, takže asi nebudu moc objektivní. Takže spíše fakta. Před necelými 14 měsíci jsem na Podkarpatské Rusi byl poprvé, na průzkumné misi. Teď, zhruba po roce, stojíme u prvních velmi konkrétních výsledků. To mluví za vše.

Pavel Šlechtický (KSČM):

Spolupráci se Zakarpatskou oblastí hodnotím mimořádně kladně. Je přínosem pro oba kraje a domnívám se navíc, že není správné, abychom se orientovali v hledání partnerských regionů jen na západ, či na jih, ale také na východ. Přeci jenom jsme Slované a zde se přinejmenším snadno domluvíme a pochopíme. Snažím se také najít podporu v zastupitelstvu krajské Jihlavy pro myšlenku navázání spolupráce s krajským Užhorodem.

Naše kraje jsou velmi podobné

Strimba (kid) • Kdyby se kdysi náhodou nezkřížily cesty Ivana Bereznaje ze zakarpatské Strimby s Josefem Nedvědem z Vysočiny, nevzniklo by možná nikdy pevné přátelství mezi oběma regiony, které od sebe dělí asi 1000 kilometrů. Ptali jsme se tedy právě Ivana Bereznaje, jak to tehdy bylo.

„Někdy v roce 1998 jsem spolupracoval s firmou z Vysočiny a pracovali jsme právě u vás.

Firma organizovala výjezd k nám do Zakarpátí pro své spolupracovníky a v té skupině byl i Josef Nedvěd. Tehdy jsme si padli do oka, skamarádili se a Josef už sem k nám jezdil každý rok.“

Koho z vás napadlo spolupracovat?

„Přišel s tím Josef. Mě poprosil, zda bych mu to nepomohl zorganizovat.“

A jak jste s tou organizací začali?

„Nejprve jsme hledali, v čem vlastně mohou být oba regiony navzájem prospěšné. Pak jsme zjišťovali zájem úřadů, oficiálních představitelů a výsledky jsou tady.“

Měly i nějaké jiné české kraje zájem se Zakarpátím spolupracovat?

„Ano, zástupci jednoho z nich se tady objevili. Přijeli, naslibovali, odjeli a už se neozvali. Ale netýká se to zdaleka jen českého

kraje. V podobném duchu to dopadlo i s celou řadou zástupců oblastí z jiných států.“

To jste to tedy neměli zpočátku, na základě takových zkušeností, asi jednoduché.

„Hlavně tady v Zakarpatské oblasti jsme s takovým nápadem moc důvěry neskličili. Ale rychle se to změnilo. Hlavně tím, jak jsou si oba kraje vlastně podobné a kolik práce odvedli lidé, kterým na té spolupráci záleželo.“

Nedvěd: Přátelství musíme rozšířit

Rachiv (kid) • Místní podkarpatský Rusín o něm říká, že je jeden z nich. Někdy to slyší i od horalských Huculů. A je na to pyšný. Podkarpatskou Rus si za deset let, kdy sem jezdí, zamiloval. Čistokrevný Čech rodem, Rusín prý srdcem, starosta malých Markvartic u Jihlavy Josef Nedvěd, který dokázal spojit dva slovanské kraje, jež docela nedávno patřily do jednoho státu.

„Ono to trošku souvisí s tím, že první republiky považují za jedno z nejlepších období Československa a mám k ní úctu a obdiv. Ale konkrétně: Na začátku bylo moje kamarádství s několika Rusíny, kteří v Čechách pracovali, ale především pak jmenovitě s Ivanem Bereznajem. Jen k tomu jeho vyprávění ještě dodám, že z té výpravy, o které jsem mluvil, jsem byl asi jediný, komu se tady opravdu zalíbilo a kdo se sem vrací.“

A co se vám tak zalíbilo?

„Karpaty, poloniny, lidé a jejich životní styl. Otevřenost, přímocnost, pohostinnost a touha po svobodě. Tady se nedá přejít bez opravdové tvrdé práce a bez přátelské pomoci jeden druhému. Je to možná to, co má Vysočina s Podkarpatskou Rusí společného.“

Vy jste sem pak jezdil pravidelně?

„A velmi často. Tak často, jak to jen šlo. Byl jsem zde na svatbách, různých oslavách, lovil jsem v horách, protože jsem myslivec, zažil jsem tady spoustu nezapomenutelných dobrých dní i dobrodružství, nebezpečí ale i těžkou práci.“

A jak vás napadlo spojit Zakarpátí s Vysočinou?

„Začalo to velkou povodní, která celou oblast postihla v roce 1999. Tehdy mne poprvé napadlo, že bychom měli našim přátelům nějak pomoci. Pořádal jsem menší sbírku mezi známými a přáteli,

oslovil jsem i firmy, které nějak znám. Částka, kterou jsem tehdy vybral se pohybovala v řádu několika tisíc dolarů, ale i tak to bylo velké povzbuzení a pro místní velká pomoc.“

A pak jste tedy oslovil kraj.

„Vůbec ne, to mne tehdy nenapadlo. Chtěl jsem organizovat setkávání škol, obcí, kulturních institucí i úřadů z Česka a Zakarpátí. Z politiků jsem nejprve oslovil některé poslance a senátory, ale výsledkem byl tristní, nikdo neměl opravdový zájem.“

A vzpomněl jste si na kraj.

„Zase špatně. Asi před půldruhým rokem mi zavolal hejtman Miloš Vystrčil a chtěl se se mnou sejít. Rekl mi, že kraj uvažuje o partnerském regionu mimo Západ a Evropskou unii, protože už je v té pozici, že si může dovolit pomáhat. Zároveň prý, říkal pan hejtman, je to i naše nepnská povinnost – kdysi pomáhali jiní nám, teď už je čas vracet. A protože prý slyšel, že mám kontakty v Zakarpátí, pověřil mne, abych zjistil možnosti spolupráce a především zda o tuto spolupráci bude vůbec zájem.“

Josef Nedvěd (zprava) se svým kamarádem Vasylem Samandroulou. Foto: archiv

Tak jste se tedy z pověření Vysočiny rozjel na Ukrajinu.

„Zjistil jsem potřebné a dohodl jsem setkání na krajském úřadě v Užhorodě i na vedení Rachivského okresu. Z Vysočiny pak přijel Václav Kodet s Jiřím Běhounekem jako političtí oficiální představitelé a dál už tu historii znáte. Jen k tomu možná doplním, že někde v této fázi jsme oslovili mého dalšího známého –

tě. Jak by se podle vás měla spolupráce dál rozvíjet?

„Určitě by se postupně a pokud možno rychle měla rozšířit. Teď je v takové té počáteční fázi, kdy Vysočina pomohla dvěma školám, připravuje se návštěva školního folklórního souboru na Vysočině, vyměňují se zkušenosti v sociální oblasti. Já si představuji, že ten obrovský potenciál Podkarpátí, které se tak rychle rozvíjí, využijí i podnikatelé, lesníci, odborníci na životní prostředí a zemědělství, studenti a podobně. Dále by bylo dobré podpořit rozvoj kultury, místní krajské Jihlavy pro myšlenku navázání spolupráce s krajským Užhorodem.“

Proč právě Rachiv? Zakarpátí má takových okresů třináct.

„To je prozaické. Rachivský okres je mi nejbližší a znám jej z celé Zakarpatské oblasti nejlepší.“

První výsledky jsou už na svě-